

Sede-Opdyrkning ved Ornhoved.

(Hr. Landvæsenstommisfær Koefoed til Biumgaard havde i en Skrivelse af 9de April, mig tilhændekommet 4 Uger senere, yttret Dnske om, at erholde Underretning ogsaa om min Fremgangsmaade ved Opdyrkningen af Ornhoved i Hammerum Herred, Ringkjøbing Amt, samt Resultaterne. Jeg tilsendte ham som Følge heraf, i et Brev, efterstaaende lille Beskrivelse. Men da jeg ikke veed om Hr. Koefoed enten vil gjøre Brug af den som den er, eller muligens af denne, og de mange andre Beskrivelser ham vistnok meddeles i lignende Anledning, vil ekstrahere det Vigtigste, til Indførelse i Deres (Hr. Assessor Halsø) Tidsskrift, i hvilket Diemed han havde anmodet mig om Efterretning angaaende Ornhoveds Opdyrkningsmaade, saa er det jeg lader en Copie af denne korte Beskrivelse her oversende, ifald den kan vorde optagen i Tidsskriftet; hvilket jeg i Dag tilmelder Hr. Koefoed.)

Ornhovedgaard havde, da jeg købte den i Foraaret 1842, Hovedgaardstart ufrit Hartkorn circa 7 Td., men nyt Matriculshartkorn circa 5 Td. Jeg tiltraadte den til Mikkelsdag 1842; dog havde jeg forbeholdt mig at holde 2 Karle og 4 Træbøyr der i Sommerens Løb, samt frit at kaste og udføre Mergel. Besætningen af 8 Fækreature, 3 Heste og 20 Faar kunde den første Vinter ikke giennefødes uden ved Hjælp af Foder didbragt fra Sinddinggaard, samt tilkjøbt Hø fra Sunds; og dog maatte 2 Heste og 4

Stfr. Hornqvæg fødes paa Sindinggaard i 2 af Vintermaanederne.

De første Forbedringer jeg foretog var at afgrave 7 forskjellige Kildevæld og henlede disses ikke meget betydelige Vandmasser paa Engene. Ligeledes i første Sommers Løb at faste og udføre paa det af den gamle Algermark jeg vilde optage til Brak omtrent 2000 Læs Mergel til 3 à 4 fl. Courant pr. Læs. I Foraaret 1843 begyndte jeg Opbrydningen af de vidtløftige Hede- og Mosejorder, hvilket tilligemed den gamle Algermarks Bemergling og Brakning er fortsat; dog har Mergelfastningen maattet ophøre næsten et heelt Aar under Krigen af Mangel paa Arbeidere.

Culturen ved Hedebyrningen har været noget forskjellig efterdi det opdyrkende Jordsmon har været meget ueensartet. Dette har nemlig bestaaet deels af Hedemose med over 1 Alen tyk Moorjord, deels med Moorlag af kun 1 Plovsfures Tykkelse og derfra til 8, 10, 20 Tommer inden Sandet naaedes. Leer til Underlag har jeg hidtil ikke havt, skjøndt det vilde have været mig det Dnskeligste. Lyngen afbrændtes, efter behørig Tilvarsling for Naboer; de tykkeste Lyngrodder lode sig ikke forbrænde. Tidlig medens Jorden endnu var blød af Vintersugtigheden, vel og om Efteraaret, opbrødes Jorderne med temmelig brede og dybe Furer; formedelsst de hyppige Ujevnheder lade slike Jorder sig sjældent bryde med tynde Furer, 9 à 11 Tommer brede, 5 à 6 Tommer dybe var det sædvanlige. Bands og Fugtigheds Afledning blev iværksat før Opbrydningen, endog paa Bakkesiderne, deels

ved aabne Aflednings- og Brakgrøfter mellem Agrene, deels ved Fashiner og bedækkede Grøfter. Alt dette foretoges meest for Opbrydningen, for at ikke Grøstkanterne skulde vorde for løse, og Grøfterne tidligere ødelægges.

De brudte Hede- og Mosejorder henlaae saaledes til Foraaret derefter. Naar da Frosten, eller Tælen som den her kaldes, var sunken til omtrent 3 Tommers Dybde, harvedes Jorderne godt, først nogle Gange paa langs, og siden med Kringels eller Krogharvning. I Løbet af Efteraaret pløiedes den igjen og henlaae til Foraaret derefter, da den ligeledes harvedes paa den sjunkne Frost.

Alt dette foretoges i de senere Aar med Bestjydske Hjulplove og stærke 10 Buls Harver med 50 Tænder. De Forsøg, jeg tidligere anstillede med Svingplovene (til Brydning), vare ikke tilfredsstillende; ikke heller disse nye Jorders Bearbejdning med Cultivator, Erfirpator, stotst og svensk Harve. Heste og Stude lede formeget ved Arbeidet med disse, og de mange Moorklumper og uforbrændte Stykker Lyngrødder stoppede mellem Tænderne og Jernene, endog om man stræbte som ved Erfirpatoren at holde dem i en ryfende Bevægelse. Naar Jorderne saaledes vare 2 Gange vendte med Plov og 2 Gange harvede, paaførtes Mergel, sædvanligst en god leeragtig Kalkmergel, dog nogle Steder i de første Aar en gruusagtig Sandmergel, da den anden ikke var funden. Naar de affatte Mergelhobe vare vel tørre, ogsaa for neben, da spredtes de enten paa eengang eller først det Øverste

og siden, naar det var tort, ogsaa det Nederste. Mergelen harvedes med en omvendt Harve, paa hvilken Lænderne alle sadde lige langt, 4 Tommer over Bullerne, derefter tromledes, begge Dele 2de Gange. Mergelen var da meget godt fordeelt og smulret. Den nedpløiedes da i tør Tilstand. Jorderne fik senere 2 à 3 Pløininger før de besaaedes med Vinterraps, Sommerraps, Boghvede, Spergel, Byg, Havre, eller en Blanding af begge, Bikkehavre, Havre, Rug. Sjældent anvendes nu Jordstorpens Forbrænding, uden paa meget dyb Moorjord, og dog kun i en Dybde af 1 til 2 Tommer, ved nemlig at lade de øverste Furefanter brænde, eller ved efter Harvningen at lade de svampede Moordele og Lyngrødderne rive sammen i tætte Rækker og antænde, derefter strax nedpløie at Aften ikke skal bortveires eller udludes. Hvor Jorderne vare merglede og Mergelen opløiet før en saadan Brænding fandt Sted, der var især Virkningen paafaldende gavnlig, vistnok som Følge af at brændt Mergel efter mine tidligere Forsøg virker langt hurtigere og heldigere end ubrændt.

Naar de nybrudte Jorder havde givet 2de Kjerve, have de stedse faaet et ret godt Lag Gjødse og derefter givet efter som Jordsmønnet egnede sig til de ovennævnte Sædearter, ja nogle Steder endog Vinterhvede. I 3die Kjerv efter Gjødseken udlagdes Jorderne med en riig Besaaening af Rød- og Hvidkløver, Floielsgræs, Thimotheigræs, Raigræs og Havregræs, hvilket alt i første Slet anvendtes til Grønsel eller Høe. Kartofler og Roer har jeg der ikke kunnet an-

vende af Mangel paa villige og arbejdende Hænder. Lidt tidligsaat Rug samt Billehavre anvendes stedse til den første Staldfodring, meest af Heste og ungt Dvæg. Alle Creature komme i Huus om Natten og om Middagen for at samle Gjødning, som rigelig blandes med Jord af Grostkanter, Overlaget af Mergelgrave med mere. Raps er forsøgt. Paa Mosejorderne, især de hvor Jld har været anvendt, lykkes Vinterrapsen høist fortrinlig for Vinteren, men om Foraaret har den stedse lidt saameget at den omploies des. Af Sommerraps, som har lykkes ret godt, har jeg dog ikke avlet over 7 Td. pr. Td. Land, og dens Skjæring og Tærkning har indtruffet paa en for mit øvrige Avlsbrug meget travl Tid. Vinterhvede paa dyb Moorjord lider ofte om Foraaret derved at Planterne ved Afverling af Frost og Loe drages op og ligge ovenpaa Jorden. Dette kan noget afhjælpes ved at tromle Jorden, enten naar Frosten (Kladen, Tælen) er sunken nogle Tommer, eller og ved Tromling naar Frosten reent er af Jorden; kun at Jordsmonnet er saa fast, at det kan bære Trædyrene. I Øvrigt er det aldeles nødvendigt, at de dybe Mosejorder erholde et Lag Sand til Jordblanding under Culturen, især hvor Sand ikke ved Grøsternes Gravning kan indfares paa Agrene. Vinterhvede kan paa slige Jorder staae udmærket, (thi de ere rige paa frugtbare Jorddele) og have ansat ypperlige Kjerner, men indtreffer der vedholdende vaadt Veir i August eller 4 à 5 Uger før Høsten, da bedærves Kjernen, ikke af Brand, men af en ødelæggende Røst, som bevirker, at Kjernerne ei

allene standse i Barten, men ganske indskrumpes uden paa de enkelte Steder ved en Ende, hvor Jordsmonnet har været mere rigt paa Sand.

Dette er i Korthed de Fremgangsmaader, hvilke jeg har anvendt ved Opdyrkningen af de circa 100 Td. Land raae Hede- og Mosejorder, som til Dato ere optagne under Sædcultur paa Drnhoved, samt nogle af de Erfaringer jeg i saa Henseende har havt. Det vil synes en temmelig lang Tid, nemlig paa 3die tildeels 4de Aar, inden jeg har ladet disse, ligesom andre af mine raae opdyrkede Jorder give Sæd, hvor nemlig Forbrænding ikke har kunnet anvendes, men mig har denne Dykningsmaade været beqvemest og mindst kostbar. Jeg kjender derimod Exempler, foretagne af duelige Landmænd paa andre Hedejorder, hvor Markerne allerede 2 Aar efter første Brydning have været kultiverede med Vinterraps og mere; men saadant Hedejordsmon, saavelsom Forholdene, have været heelt forskillige fra mine Heder og mine Forholde.

Et Stykke Land i Heden, ikke langt Vesten for Gaarden, for det meeste Flyvesand, har jeg for 3 Aar siden indhegnet til Plantning. Hegnet er beplantet med smalbladet Baandpiil, der lykkes ret godt, og Jordsmonnet indenfor Cesterat Ahlen, hvor denne sandtes, var gjennembrudt, deels ved Reolpløininger, deels ved Kuulgravning) er for det meeste tilplantet med Naaletrær, Elle og Birke. En Have paa 1 Td. Lands Størrelse blev allerede 1814 indhegnet, og Diget beplantet. Jordsmonnet, som var slet Sandjord, blev først merglet stærkt, derefter kuulgravet 1 Alen dybt,